

A nagy satakuntai folyónak a neve

Sananjalka, 2019.XII.12.

Finnországban elég gyakori (de közel sem kizárólagos), hogy folyókat aszerint a hely szerint neveznek el, amely a torkolatnál, illetve ahhoz a legközelebb fekszik. Így alanyesettel pl.: *Kemi - Kemijoki, Oulu - Oulujoki, Simo - Simojoki*. Birtokos esettel pedig: *Paimio - Paimionjoki, Porvoo - Porvoonjoki, Tornio - Tornionjoki*.

A **Kokemäenjoki** egykor hozzátartozhatott ezekhez, de akkor igen régi az elnevezése. Igaz, a folyó torkolata mai Kokemäki területén utoljára i. e. 2500. táján lehetett, de ennyire ősi névvel aligha van dolgunk, még akkor sem, ha a valószínű korábbi **Kokemanjoki* alakra gondolunk.

Figyelemre méltó azonban, hogy a történelmi kor küszöbén (a XII. században) és a régészek szerint talán akár egy évezredig azelőtt is szinte lakatlan volt a folyó alsó folyása. A kokemäki Teljä pedig annak idején híres vásárhely volt.

A középkorban a Hanza-szövetség kereskedői nem tudtak Teljäig hajózni, így a könnyebben elérhető **Ulvilában** (svédül *Ulvby ~ Ulfsby*), ahol közben már egy virágzó földművelő közösség jött létre, keletkezett egy új vásárhely. 1365-ben a svéd király városi rangot is adott Ulvilának, pedig annak idején Österland területén egyébként nem voltak városok, Turku (svédül *Åbo*) kivételével.

Néhány történelmi fordulat után Ulvila majd elvesztette városi rangját, és helyette 1558-ban **Pori** (svédül *Björneborg*) városát alapították a Kokemäenjoki akkori torkolatánál. Már a XVII. században szükségessé vált, hogy a nagyobb hajók inkább Räfsöben (ma finnül: *Reposaari ~ Räpsö*), Poritól kb. 25 kilométernyire, kössenek ki.

A *joki* jelentése egyszerűen 'folyó'. A magyar nyelvtörténészek szerint a honfoglaló magyarság még valamilyen alakban ismerte ezt az ősrégi szót, és máig szabályosan megváltozottan megmaradt a *Sajó* folyónévben. (Vö. még a tovább eltorzult *Hejő, Berettyó* neveket.)

A *mäki* jelentése 'domb'. A *mäen* ennek a birtokos esete, amely sok magyar számára nehezen tanulható lehet, mivel benne közvetlenül egymás után következik a nyíltabb ä [e] és a zártabb e [ë]. (Fonológiailag nem alkotnak kettőshangzót, hanem szótaghatár áll közöttük: *mä-en*.)

A *Koke-* elemről úgy vélnek a finn nyelvészek, hogy az eredete a *kokea* ige-nek a régi 'fog, vadászik, halászik' jelentésében rejlik (pl. *kokea pyydyksiä*; még ma is széles körben ismerik a halászattal kapcsolatos *kokea verkkoja* kifejezést. A Kokemäki település tulajdonképpeni neve még viszonylag későn **Kokema* 'Fogó(hely)' lett volna, a folyóé pedig **Kokemanjoki*. Ezt azonban nehéz bizonyítani, mivel az írásos forrásokban egészen 1844-ig csak a svéd nyelvű, más etimológiájú *Kumo*, ill. *Kumo älv* szerepel.

Kiejtési útmutató

A következő eligazítások lehetőség szerint a Magay-féle, 1974-es „Idegen nevek kiejtési szótára” mintáját követik – egyetlen kivétellel: a (finnországi) svéd nyelv [u] hangját is külön kitüntetik, amelynek a hangzása úgy körülírható, hogy a magyar [u] és [ü] között áll. A használt hangtani ábécé tehát a magyar ábécének egy bővített változata, amelyben pl. az *å* betű egy ajakkerekítés nélküli, rövid *a*-féle hangnak a jele, az *ä* betű pedig egy zárt, *e*-féle hangé. Sok esetben eligazítás nélkül is világos volna a finn kiejtés a magyar olvasó számára. Ennek a listának az a célja, hogy a nyelvtanulás szempontjából fontos részletekre, valamint a finn és a svéd nyelv közti különbségekre hívja az érdeklődő olvasó figyelmét.

A finn nyelv kettőshangzóinak a föltüntetése szintén Magay mintáját követi: *ai* [áj] de *ou* [ou]. Továbbá figyelembe veendő, hogy a magyartól eltérő módon a finnben gyakori a szóvégi rövid *o*, *ö* [o], [ö] (de előfordul a szóvégi hosszú *oo*, *öö* [ó], [ő] is, különösen a svéd eredetű helynevekben).

Åbo [óbu] (Turku svéd neve)

Björneborg [björnëborj] (Pori svéd neve)

joki [joki]

Kemi [këmi]

Kemijoki [këmijoki]

kokea [kokëa]

kokea pyydyksiä [kokëáp püdükszie]

kokea verkkoja [kokëäv vërkkojá]

Kokema [kokëmä]

Kokemanjoki [kokëmánjoki] (a *j* hang előtti *n* jésítetlen marad)

Kokemäki [kokëmeki]

Kokemäenjoki [kokëmeënjoki] (az *n* hang jésítetlen marad)

Kumo [kúmo] (Kokemäki svéd neve)

Kumo älv [kúmo ëlv] (a Kokemäenjoki folyó svéd neve)

mäen [meën]

mäki [meki]

Oulu [oulu]

Oulujoki [oulujoki]

Österland [ösztërländ] (Svédország egykori országrészének a középkori svéd elnevezése; azokra a tartományokra hivatkozott, amelyek a Botteni-öböltől keletre feküdtek)

Paimio [pájmio]

Paimionjoki [pájmionjoki] (az *n* hang jésítetlen marad)

Pori [pori]

Porvoo [porvó]

Porvoonjoki [porvónjoki] (az *n* hang jésítetlen marad)

Reposaari [rëposzári] (Räpsö mai hivatalos finn neve)

Räfsö [réfszó] (Reposaari svéd neve)

Räpsö [repszó] (Reposaari eredetibb, de nem hivatalos finn neve)

Simo [szimo]

Simojoki [szimojoki]

Teljä [télje] (az *l* hang jésítetlen marad)

Teljäig: ha a magyarban ragozzuk, *Teljäig*-et írunk, de így ejtjük ki:
[téljéig] (Vö. *Jyväskyläig* [jüveszküléig])

Tornio [tornio]

Tornionjoki [tornionjoki] (az *n* hang jésítetlen marad)

Turku [turku]

Ufsby [ʉlfszbű] (Ulvila svéd neve, régies alak)

Uvila [ulvilá]

Uvsby [ʉlvszbű] (Ulvila svéd neve)